

Касяненко Євгенія Валеріївна
викладач кафедри загальноправових
дисциплін юридичного факультету;

Трофименко Юлія Вікторівна
студентка Навчально-наукового
інституту заочного навчання
та підвищення кваліфікації

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ДИТИНИ В УКРАЇНІ

У державній політиці України захист прав дитини є одним з основних завдань, якому присвячують увагу як громадські, так і державні діячі. Але слід зауважити, що розв'язання проблем захисту прав дитини далеке від ефективного.

Учасники парламентських слухань на тему «Права дитини в Україні: забезпечення, дотримання, захист», що відбулися 12 жовтня 2016 року, зазначають, що в Україні посилюються негативні тенденції у сфері забезпечення та захисту прав дітей.

Проблемі захисту прав дитини присвячено значну увагу в дослідженнях К. Балабуєва, В. Буткевича, М. Буроменського, М. Герасимчука, В. Головченка, В. Денисова, О. Задорожнього, С. Константінова І. Лавринчука, І. Лукашука, Х. Лисенка, А. Мацко, Ж. Петрочка, Ю. Рижука, К. Сандровського та інших. Проте потребують додаткової уваги питання захисту прав дитини в умовах євроінтеграції.

Діти – це особлива категорія, становище та благополуччя якої залежить не тільки від обсягів наявних ресурсів та інвестицій у їх розвиток, а й безпосередньо від дій та рішень сімей, суспільства, вибору пріоритетів політики держави щодо розподілу ресурсів. Тому усунення різних видів дитячої депривації, забезпечення повноцінних умов для розвитку кожної дитини можливо завдяки впровадженню ефективних і прозорих політичних інструментів та створенню повноцінного інституціонального середовища [1, с. 33].

Сьогодні в Україні найбільш проблемними питаннями у цій сфері є: порушення прав дітей у формі недбалого ставлення до організації їхнього життя та злочинні дії щодо малолітніх, а саме примушування до важкої фізичної праці і торгівля дітьми. Для зменшення порушення прав дітей необхідна централізація зусиль суспільства. Забезпечення оптимальних умов життєдіяльності – сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, – це ті завдання, які є першочерговими у дитячих соціально-виховних закладах [2].

Події Революції гідності (листопад 2013 року – лютий 2014 року) засвідчили незворотне прагнення Українського народу до побудови правової та

демократичної держави, в якій гарантуються та забезпечуються права і свободи людини. В умовах тимчасової окупації частини території України та військової агресії Російської Федерації в окремих районах Донецької і Луганської областей проблема захисту прав і свобод людини постає особливо гостро. Поряд із першочерговими завданнями щодо зміцнення національної безпеки, подолання економічної кризи, реформування державного управління тощо забезпечення прав і свобод людини залишається головним обов'язком держави та має визначати зміст і спрямованість діяльності держави в усіх її зусиллях. У кризовій ситуації ризики непропорційного обмеження прав і свобод людини зростають, що потребує особливого контролю з боку суспільства. Затвердження Національної стратегії у сфері прав людини зумовлено необхідністю вдосконалення діяльності держави щодо утвердження та забезпечення прав і свобод людини, створення дієвого механізму захисту їх в Україні, вирішення системних проблем у зазначеній сфері.

На переконання Уповноваженого ВРУ з прав людини, однією з основних причин порушення соціально-економічних прав людини і громадянина, зокрема дитини, є неефективне виконання повноважень органами виконавчої влади та місцевого самоврядування, про що зазначається в Щорічній доповіді Уповноваженого про стан дотримання прав і свобод людини та громадянина в 2013 році [3]. Основними напрямками державної політики у сфері захисту прав дітей є: охорона здоров'я і сприяння здоровому способу життя дітей; забезпечення якісної освіти та виховання; покращення економічних умов життєдіяльності дітей; підвищення дієвості державної системи підтримки дітей, що перебувають у складних життєвих ситуаціях [5]. Але такі завдання не повинні залишатись декларативними.

Сучасному етапі розвитку для України першочерговим завданням є створення юридичної бази щодо виховання дітей, яка б повною мірою відповідала міжнародним вимогам і забезпечувала реалізацію прав кожної дитини та передбачала механізм захисту цих прав у випадку їх порушення. Виховна державна політика, спрямована на розвиток сім'ї і захисту прав дитини в ній, потребує значних капіталовкладень, але забезпечує довготривалі результати, адже йдеться про молоде покоління, яке стане через десять-п'ятнадцять років рушійною силою суспільного розвитку, а отже, закладені суспільні цінності та культурні надбання, засвоєні у їхньому світогляді, стануть мотивами активної суспільної діяльності та визначатимуть становлення та розвиток всієї держави.

Аналіз українського законодавства дає підстави стверджувати, що стосовно дітей воно базується на гуманних принципах, закріплених у Конвенції про права дитини та інших міжнародних актах. Але в ньому ще не врахований принципово новий підхід до дитини як рівноправного члена суспільства, а також мають місце істотні прогалини щодо багатьох міжнародних стандартів прав дитини та відповідних процедур для здійснення низки проголошених і закріплених у законодавстві України прав дитини [7]. Крім того, більшість нормативних актів, що стосуються прав дитини, мають декларативний харак-

тер, що потребує здійснення ряду заходів для подальшого реформування та вдосконалення в цій сфері.

Сьогодні набуває більшого значення не вирішення ювенальних проблем, а їх попередження, профілактика. Превентивні функції мають виконуватися на всіх рівнях: міжнародному, державному, регіональному та місцевому. Однак ефективність реалізації повноважень відповідних інституцій має місце тоді, коли питання вирішуватиметься в кожній сім'ї за алгоритмом «батьки – сім'я – громадськість – заклад надання медичних, фізкультурних, спортивних послуг – заклад надання освітніх послуг – заклад надання соціальних послуг» [6]. Для вирішення вказаних та інших проблем, на думку відомих вчених і політиків, потрібно: заохочувати дітей до культури, спорту та туризму, створити механізм захисту цієї соціально незахищеної версти населення; потрібно створити необхідні умови для оздоровлення дітей, підвищення рівня їх культури на основі пріоритетного розвитку охорони здоров'я; удосконалити центри матері та дитини; також вдосконалити закони щодо захисту дітей; потрібно посилити контроль над дітьми як батькам так і державним органам [2].

Отже, визнання державної політики щодо захисту прав дітей має бути одним з пріоритетів у діяльності органів державної влади, консолідації зусиль держави, органів місцевого самоврядування, інститутів громадянського суспільства з метою забезпечення сталого розвитку дітей, дотримання Конвенції ООН про права дітей.

Література

1. Бідність та нерівні можливості дітей в Україні / Л.М. Черенько, С. В. Полякова, А.Г. Реут та ін. ; за ред. Е.М. Лібанової. – К. : Ін-т демографії та соц. дослідж. НАН України, Дитяч. фонд ООН (ЮНІСЕФ), Укр. центр соц. реформ, 2009. – 288 с.
2. Немоскальов А.Є. Проблеми захисту прав дитини в Україні / А.Є. Немоскальов // Актуальна юриспруденція : матер. науково-практ. Інтернет конф., 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://legalactivity.com.ua/index.php?option=com_content&view=ad=67%3A2-0513&Itemid=83&lang=ru.
3. Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про стан дотриманій прав і свобод людини і громадянина у 2013 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ombudsmun.gov.ua>.
4. Національна стратегія у сфері прав людини, затверджена Указом Президента України від 25.08.2015 № 501/2015 // Офіційний вісник Президента України. – 2015. – № 20. – С. 80. – Ст. 1203.
5. Дакал А.В. Актуальні проблеми формування та реалізації державної політики щодо захисту прав дітей в Україні / А.В. Дакал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.academy.gov.ua/ej/ej18/PDF/14.pdf>.
6. Приходько Х.В. Права дитини: проблеми реалізації та захист у системі місцевого самоврядування в Україні (соціально-правовий підхід) / Х.В. Приходько // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2014. – № 11 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://Nvmgu_jur_2014_11\(1\)_22.pdf](http://Nvmgu_jur_2014_11(1)_22.pdf).
7. Бочан М.І. Проблеми захисту прав дитини в Україні / М.І. Бочан // Актуальна юриспруденція : матер. науково-практ. Інтернет-конф., 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.legalactivity.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=937%3A251114=-135&lang=ru.